

Kjønnsforståelse, homofili og samlivsspørsmål

Et samtaledokument til bruk i Frikirken

Teologisk Fagråd har i de siste periodene jobbet mye med samlivsspørsmål og utfordringer knyttet til homofili, kjønn og barneperspektivet inn i likekjønna samliv. Dette dokumentet er ment til å være en ressurs i den nødvendige refleksjonen og samtalene vi må ha rundt i de lokale lederskap i menighetene våre. Vi kan ikke lenger holde disse viktige spørsmåla på avstand, men må våge å ta samtalene. Frikirken står tydelig på at en ikke endrer standpunkt i samlivsspørsmåla, samtidig er det viktig å ikke lukke debattrommet slik at en ikke får en åpen debatt. De påfølgende artiklene er på ingen måte uttømmende om tematikken, men her har Fagrådet forsøkt å ta fram noen momenter som vi tror står sentralt i spørsmål knyttet til kjønn, samliv, barns rettigheter og hvordan vi kan møte de som har tiltrekning til samme kjønn.

Dokumentet inneholder 4 artikler:

1. Hvordan møte homofile på en god måte, s. 1
2. Kjønnsforståelse, endret foreldrebegrep og skeiv teori, s. 3
3. Barneperspektivet, s. 6
4. Forhold mellom ekteskap og samboerskap s. 8

1 Hvordan møte homofile på en god måte?

Vi oppmuntrer lederskapet til å lese flertallets drøftinger rundt de aktuelle bibelstedene i dokumentet «Er likekjønnet ekteskap et bekjennelsesspørsmål?», utarbeidet av Teologisk fagråd våren 2016. Her går en inn i de tekstene i GT og NT som omtaler homofili.

Henviser også til Teologisk Fagråd sitt dokument: «Homofili og sjelesorg», som gir viktig bakgrunnsstoff for hvordan vi som menighet kan møte homofile i det lukkede rom.

Homofil person eller person med homofil legning?

Som lederskap er det viktig å jobbe med holdningene til homofile mennesker. Det er forhåpentligvis ikke lenger en holdning til at homofile er perverse mennesker med en totalt umoralsk livsstil. Men det er fortsatt utfordrende å reflektere over hvordan vi ser på personer med en annen seksuell legning. Er de først og fremst legningen sin eller er de hele personer med lengsler, egenskaper, holdninger og interesser som alle andre?

Til refleksjon:

Om noen i deres bekjentskapskrets er homofile mennesker; prøv å beskrive de som personer. Hvilke egenskaper og personlighet er det dere setter pris på ved dem?

Hvilke andre moralske og etiske grenser kjenner dere til at vedkommende har?

Grenser eller retning?

Synoderådet ga uttrykk for at en ønsker mer å peke på retning enn å sette grenser ifb med en evt revisjon av forfatning og reglement. Skal det f.eks bety at vi ikke ønsker å bruke nattverdbordet og nattverdnekt som en plass der vi utøver veiledning/formaning? Kan vi finne andre rom/fora der vi ønsker å formidle hvordan vi forstår, underviser og rettleider i Bibelske sannheter?

Konkret utfordres vi på hvordan vi møter samboende eller gifte homofile par. Hvordan kan vi møte disse uten å vise fordømmelse, samtidig som vi er tydelig på hvordan vi veileder og forkynner? Vi tror det er viktig å formidle at vi som kirkesamfunn vil løfte fram andre sider ved samlivet som vi også holder for gode Bibelske verdier; trofasthet, ærlighet, overbærenhet og kjærlighet. (Jmf Gal 5.) Det må være et ideal å leve i stabile relasjoner og forhold, og oppmuntre til dette.

Til refleksjon:

Hvordan kan vi unngå å dobbeltkommunisere dette vanskelige anliggendet? At vi på den ene siden forkynner frimodig et bibelsk syn på ekteskapet som forbeholdt mann/kvinne og det å oppmuntre til å leve i trofasthet og forpliktelse i møte med en annen bibelsk overbevisning?

Hvordan kan vi unngå å dobbeltkommunisere dette med å oppmuntre til forpliktelse og stabilitet i møte med de som ønsker å leve i sølibat mtp deres overbevisning om at dette er synd?

Inkludering og tjeneste

Vi ønsker som kirke at alle mennesker uavhengig av rase, kjønn, seksuell legning og tro skal føle seg velkommen inn i våre fellesskap. Denne åpne og forhåpentligvis varme inkluderende holdningen blir fort satt på prøve når noen gjerne vil være med i det byggende fellesskapet. Hvor går grensene for hva en som lever i en homofil relasjon kan være med på? Hvor åpent og inkluderende

de er fellesskapet egentlig? Bra nok ved nattverdbordet, men ikke bra nok i lovsangstjenesten...?

Det er viktig å kunne ha en åpen og god dialog og holdning der ikke mennesker føler seg sortert ut i fra hva de stenges ute i fra. I den sammenhengen er det avgjørende at mennesker forstår vår kirkes oppbyggelse og forhold til de ulike ledertjenestene. Vi tror fortsatt at kirkenes øverste lederskap ikke er en rett for alle, men forbeholdes de som menigheten velger og kaller inn i ved innsettelse og ordinasjon. Vi tror at eldstetjenesten, diakontjenesten/menighetsledelsen er et kall og en innsettelse til oppgaver der mennesker med tillit, utrustning og et kall med tydelig kirkelig votum, blir gitt til enkeltpersoner. Dette er ut i fra en helhetsvurdering der personene som kalles er valgt på andre og bredere bakgrunn enn evt seksuell legning, men at det handler i større grad om de totale egenskaper og tillit nevnt ovenfor.

Til refleksjon:

Hvordan kan vi formidle og lære nye medlemmer og kirkegjengere vår egenforståelse som kirkesamfunn i forhold til kall, innsettelse og ordinasjon, og hvordan dette fungerer i vår kirke kontra f eks DnK ?

Hvordan kan vi formidle på en god måte at mennesker ikke først av alt er uaktuell til en ledertjeneste pga av seksuell legning, men ut i fra en helhetsvurdering av hvem som er aktuell i disse oppgavene?

Enslige som hele mennesker

For noen er ikke egen seksuelle legning et problem, i annen forstand enn at de ønsker aksept og respekt for at de vil leve det ut i et framtidig forhold. Andre har kommet til den overbevisning at det eneste aktuelle er å leve i sølibat. Hvordan støtter vi disse, som vi tror er i overensstemmelse med de bibelske formaningene? Vi tror at det er viktig å framheve at det å leve i sølibat i seg selv er et ideal som Paulus framhever, som Bibelen i gitte situasjoner og for gitte mennesker framhever som noe positivt, gudgitt og gudbenådet. Jmf f eks nasireerløftet. Vi må forkynne og skape holdninger at mennesker er hele, verdifulle og «normale» selv om de ikke lever i et parforhold. Og at dette også gir mennesker en mulighet som ekteskap og familieliv setter begrensninger overfor. Først når det å leve i sølibat løftes fram som noe verdifullt, kan også homofile som ønsker å leve i sølibat bli sett på som noe naturlig og ikke en straff..

Til refleksjon:

Hvordan er vår holdning til ugifte av begge kjønn? Er de på vei til å bli gift, finne seg kjærest – eller er de hele mennesker som «enestående»?

Hvordan kan vi formidle sølibatet som en mulighet, ressurs og noe positivt, ikke bare for homofile, men for alle mennesker?

Ressurser i sjelesorg og møte med homofile

Å leve i sølibat kan være frivillig eller ufrivillig. Fokuset på å nå familier og barn i menighetene våre kan lett gjøre det til at de som er ugifte og enslige kan føle seg utenfor. Det er viktig at menighetene ser på denne gruppa som en ressurs. Og som en utfordring som ofte er oversett. De som har en homofil legning er nok like forskjellig som alle andre. Men de har i tillegg erfaringer og følelser som kan være vanskelig å dele med andre. I en hver menighet bør det derfor finnes kompetanse eller kjennskap til fora eller personer som har spesielt forståelse for disse utfordringene. Det er alltid godt å møte noen som er i stand til å forstå ens egne følelser og erfaringer.

Til refleksjon:

Hvem i vår menighet er utrustet og har tillit til å være sjelesørger? Og hvordan kan vi oppmuntre og formidle at disse er en ressurs i menigheten for samtale, bearbeiding og hjelp for alle.

Er det noen som har særlig erfaring og kjennskap til utfordringer som er knyttet til homo- seksuell legning og som kjenner til enkeltpersoner eller grupper som kan være en ressurs for de som sliter med dette?

til samtale i eldsteråd

2 Kjønnsforståelse, endret foreldrebegrep og skeiv teori

Det er naturlig at vi også i samtalene og drøftelsene om Frikirkens syn på ekteskap, samliv og likekjønnet tiltrekning, trekker inn noen refleksjoner om kjønnsforståelse og skeiv teori. Da ekteskapsloven ble innført i 2009, ble kjønnskategori uvesentlig ved inngåelse av ekteskap, og Den norske kirke innførte i 2017 likestilte ekteskapsliturgier for heterofile og likekjønnede par. I skoleverket er seksuell orientering og kjønnsidentitet læreplanfestede temaer fra 7.trinn. Undervisningen om familier skal inneholde et mangfold av foreldresammensetninger, og mor-far-barn relasjonen anses som en av flere vanlige familie-former. Foreningen FRI bidrar i skolen med 'rosa kompetanse' og har som noen av sine mål at heterofili som norm skal vike for et åpent syn på kjønn og seksualitet, samt å dekonstruere tradisjonell familieforståelse. I stedet ønskes en forståelse av at familie ikke er biologisk begrunnet, men selvvalgt, og antall foreldre kan være ulikt fra familie til familie.

Med denne bakgrunnen ser vi at når vi veileder og underviser ut fra Frikirkens syn

- om at ekteskapet er Guds gode ramme for seksuelt samliv, og ekteskapet er forbeholdt en mann og en kvinne

kan vi i beste fall bli sett på som moralister, mest sannsynligvis som umoralske.

Likeledes er det når vi deler vårt syn på kjønn:

- Vi forstår kjønn til å være biologisk definert, mann og kvinne, cellenes kromosomer, hormonene i kroppen og ytre attributter. Polariteten mellom kjønnene er en skaperordning: «'la oss skape menneske i vårt bilde.' Til mann og kvinne skapte han dem.» 1.Mos 1,27.

Vi som forfekter dette synet, er en minoritet i Norge. Politiske vedtak nedfelt i lovverk og i læreplaner, uttaler at kjønn ikke er konstant, men at det kan tolkes og være i endring, og at ekteskapet ikke er knyttet til kun samliv mellom mann og kvinne.

Barn og unge vokser opp med kommersialiserte kjønnsstereotyper der jenter fremstår outrert feminine og gutter maskulint gjennom kjønnsstereotype leker, klær, bøker, filmer og dataspill. Mange kjenner seg ikke igjen i de smale og stereotype kvinne- og manne- grupperingene som den kommersielle virkeligheten tilbyr. Tilhengere av skeiv teori arbeidet fram flere kjønns-kategorier som er blitt gjort offisielle i enkelte land. Ekstremvarianten av den åpne forståelsen av kjønn er dem som ikke introduserer kjønn for barnet, men lar kjønnsidentitet vokse fram hos barnet. Den selvopplevde kjønnsidentiteten er normen.

Samtalen har vært pågående i samfunnsdebatten lenge. Noen av spørsmålene som stilles er:

- hva er det å være kvinne og hva er det å være mann?
- Finnes det to kjønn, eller er det et mangfold av kjønn?
- Er kjønn biologisk bestemt, med fysiske attributter, hormoner og cellenes kromosomer som bestemmer kjønnnet vårt, eller er kjønn sosialt konstruert?
- Er det flytende grenser mellom kjønn, eller er det variasjon i hvordan vi forstår det å være mann og det å være kvinne. Danner vi og utvikler vårt kjønn i et dialektisk forhold mellom kultur, oppvekstmiljø, erfaringer og følelser?

Også innenfor homobevegelsen er det spenning mellom dem som mener at kjønn er flytende og dem som mener de er født med en seksualitet. Organisasjonen FRI sier i sitt program at: «seksualitet som alt annet grunnleggende ved mennesker kan forandres gjennom livet, men at det ikke nødvendigvis gjør det»

Skeiv teori

Skeiv teori eller queer-teori er en fellesbetegnelse på tenke- og analysemåter som utfordrer og problematiser forståelser og begrepsbruk knyttet til kjønn og seksualitet. Kjønn og tiltrekning kan ifølge flere queer-teoretikere ikke enkelt kategoriseres i identiteter som heterofil og homofil. Derimot representerer de kun to av mange måter å forstå og fortolke kjønn og seksuell tiltrekning på. At heteroseksualitet er normen og det naturlige, går skeiv teori ut mot. Heteroseksualitet sees derimot på som et problem som bør forklares. Et nøkkelbegrep her er «heteronormativitet», det vil si kulturelle forestillinger, normer, institusjoner og strukturer som opprettholder heteroseksualitet som noe enhetlig, naturlig og altomfattende. Det beskrives som et intrikat nett av tatt-for-gitt-heter som styrer den måten vi oppfatter, opplever og virkeliggjør kjønn og seksualitet på.

Ideologien FRI har, rokker ved våre grunnleggende verdier når det gjelder familie, foreldreskap, slekt og kontinuiteten mellom generasjoner. I tillegg likestiller den radikale kjønnsideologien FRI forfekter alle typer kjønn, kjønnsuttrykk og -identiteter og seksuelle orienteringer som normale varianter. Verken antall personer eller kjønn skal avgjøre hvilken verdi og juridisk status samlivsformen skal ha. Dette innebærer et ønske om lovfestet rett til polygami.

Å velge sitt eget kjønn

Å finne seg selv blir et personlig prosjekt, å bli seg selv. De oppvoksende generasjonene lærer å ikke ta som en selvfølge den identiteten det biologiske kjønn gir, men oppdage sin identitet eller skape den. Ulikheten mellom kjønnene gir kognitive utslag, uten at det dermed er fastlåste kjønnsstereotyper. Det er en stor variasjon i hva det innebærer å være kvinne. Like stor variasjon er det i hva det innebærer å være mann. Femininitet og maskulinitet behøver nødvendigvis ikke være knyttet opp mot biologisk kjønn. Det er mulig at smale kjønnskategorier og nærmest stereotype forståelser av hva som er kvinnelig eller mannlig har gjort det utfordrende for mange å kjenne seg igjen innenfor et av de to kjønnsbegrepene. Hos enkelte er det en konflikt mellom biologisk og erfart kjønnsidentitet. 1.juli 2016 ble det vedtatt en lovendring for vilkårene for endring av juridisk kjønn. Tidligere har det vært vilkår om å ha gjennomgått diagnostisering og medisinsk behandling, inkludert sterilisering. Nå er disse vilkårene endret. Nå får man basert på egen opplevelse av kjønn og kjønnsidentitet, bestemme hvilket juridisk kjønn som skal framgå av folkeregisteret og personnummeret.

I Norge er valget mellom 2 kjønn; mann og kvinne. I land som Canada er kjønns mangfoldet større, og det er ulovlig å motstå seg å bruke kjønns terminologien. Avvik fra den tradisjonelle normen blir normalisert og man omtaler nå 63 (må sjekke nærmere siste tall) kjønnskategorier i Canada.

Selvkritisk søkelys på vår praksis i omsorg og rettleiding

Som kirke med klassisk syn på kjønn og ekteskap står vi i en sammenheng som har vært kjent for å ha tydelige teologiske svar på rammene for seksualitet og ekteskap til dem som opplever likekjønnet tiltrekning. Det strider mot Bibelens ord og er ikke Guds gode vilje. Følelsene er reelle, men de skal ikke leves ut i seksuelle forhold. I hvilken grad har vi evnet å ta vare på dem som er usikker i sin seksuelle identitet eller som tiltrekkes samme kjønn? Har menighetsfellesskapet vært et trygt sted å være? Tør vi stå nært og følge opp, ha omsorg for hele mennesket også når den det gjelder tar valg som går på tvers av det kirkesamfunnet lærer? Har vi krenket den som arbeider med disse store spørsmålene, ved å presse på våre svar når de ikke har invitert til det?

Hva er alternativet vi tilbyr dem som vi mener bør velge sølibat? Hvordan svarer vi på deres behov for livslang tilhørighet? Jesus er radikal når han gir oss en pekepinn på utvidet familieforståelse i Mark 3, 33-35. Familie er de han har rundt seg, de han har fellesskap med og som gjør Guds vilje. Her blir vi utfordret. Når vi anbefaler noen om å avstå fra seksuelt samliv, gir vi dem

da en forståelse for at også deres seksualitet er en Guds gave, eller syndeliggjør vi den? Hvordan mener kirken at de skal forholde seg til følelsene sine, skal de kun fortrenge? Er deres seksualitet og lengsel syndige feilorienteringer, eller kan de også ansees dypest sett som lengsel etter å få stilt sin lengsel og lidenskap hos Herren (jmf Bibelens brudemystikk)?

Spørsmål til samtale:

Hvordan ville dere ha tatt imot og veiledet en som kommer til dere med usikker kjønnsidentitet?

Hvordan kan menigheten være et godt sted å være for den som arbeider med egen seksuelle identitet?

Hvordan kjennes det å samtale om dette temaet i eldsterådet?

Hvordan vil dere at samtalen om dette skal være i menigheten og kirkesamfunnet?

Litteratur

https://snl.no/skeiv_teori

<https://helsenorge.no/rettigheter/endring-av-juridisk-kjonn>

<https://foreningenfri.no/om-oss/fri-mener/>

Harrison, Glynn (2017) A Better Story, Inter-Varsity Press (UK)

Shaw, Ed (2014) The Plausibility Problem

til samtale i eldsteråd

3 Barneperspektivet

I spørsmålet om kjønn og identitet er det viktig at vi gjennomtenker disse spørsmålene fra et barns perspektiv. Min erfaring er at debatten om kjønn, identitet og seksualitet i hovedsak er om-talt fra et voksent perspektiv. Det handler om hvem barna skal vokse opp med, den voksnes rett til å velge sin egen familiesammensetting og voksnes rett til å få barn. Det er store spørsmål som i høyeste grad har innvirkning på barns liv og oppvekst. Barn blir ufrivillig knyttet inn i ideologiske spørsmål som de ikke har forutsetning eller mulighet til å forsvare seg mot, forstå eller svare for. Hvorfor setter vi ikke barnas perspektiv som målestokk for å diskutere disse spørsmålene?

Hva Guds perspektiv på barn?

Guds perspektiv på barna er at hvert eneste individ er umistelige, unike og mektige (Salme 8,3). Gud har sett oss da vi var et foster i mors liv (Salme 139,16). Jesus peker på barns plass og tro i evangeliene (Mark 10,13-16). Den Hellige Ånd skal utøses over alle folk. Barn og ungdom skal være spydspisser og en profetisk røst (Apg 2,17).

I den jødiske og kristne tradisjonen har alltid barn og unge blitt vektlagt en avgjørende betydning. Foreldre og samfunnets rolle i jødisk tradisjon er å beskytte, lære dem budene og ivareta barna. Dette er stadfestet i det som nærmest kan kalles den jødiske trosbekjennelsen i 5 Mos 6,4-9.

I dåpen i vårt eget kirkesamfunn blir barna en del av kirken og alle dens gaver og nådemiddel. Vi har ikke lov til å tenke smått om barn/ungdom, deres tro og deres rettigheter. Kirken har et ansvar for å ivareta deres røst og plass i samfunnet. Guds umistelige barn skal være vår første prioritet. Det er vår oppgave og ikke deres oppgave å stå opp for deres rettigheter.

Barns rettigheter

Hva er barns rettigheter? Har man rett til å kjenne sine foreldre? Har man rett til å kjenne sitt genmateriale? I følge FNS barnekonvensjon artikkel 7.1 sies det «at alle barn har så langt det er mulig, rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem». FNs barnekonvensjon tar med dette utgangspunkt i en helt vanlig familie der man kjenner familiehistorien, genmaterialet og sine foreldre på godt og vondt.

Det er den vanlige familien som utfordres med forslag til nytt lovverk og rammer for familien. Det finnes barn som vokser opp i forskjellige familiekonstellasjoner og har det godt, men det blir noe annet når lovverket legger til rette for at barn ikke skal kjenne sitt biologiske opphav. Barn har rett til å kjenne begge kjønn og avstamning fra sitt biologiske opphav. Lovverket som vil legge til rette for løsninger som medmor eller medfar vil frata barn deres grunnleggende rett til å kjenne sine foreldre. Dersom vi skal ta barns rettigheter på alvor må vi protestere mot et lovverk som ikke tar deres grunnleggende behov på alvor. Mødre og fedre bærer med seg biologi og en sunn kjønnspolaritet som barn har rett til å bli kjent med. Ved å tillate surrogati, medmor/far fratar vi retten barnet har til å kjenne sitt opphav. Når man gjør dette bestemmer man også at barnet ikke skal kjenne sin «egentlige» mor eller far. Far er mer enn en sædcelle eller en donor. En mor er mer enn et egg eller surogat. Hva betyr det for barnet når det blir eldre og skal velge vei videre i livet når de ikke kjenner sine egentlige foreldre? Hvor kommer naturgitte egenskaper, utseendet og personlighet fra? Hvilke spørsmål vil de stille seg når de blir voksne om opphavet sitt? Hvilke spørsmål må de svare for når de kanskje får egne barn en gang?

Kjærlighet, trygge rammer og omsorg er selvsagt helt basale og viktige behov for barn og deres utvikling. Dette er ikke en samtale om egnethet for voksne til å vise omsorg eller kjærlighet. Vi må ikke sammenblande diskusjonen om barns rettigheter til å ha trygge oppvekstvilkår med foreldres «rett» til egne barn. Det er en helt annen samtale og diskusjon. Derimot handler debatten som pågår i vårt samfunn om barns rettigheter til å kjenne helt basale og grunnleggende ting om seg selv, sitt liv og hva lovverket vårt skal tillate.

Vi mener at kirken må stå opp for retten til likestilling der far og mor anses som likeverdige i samtalen om foreldreskap. Med foreslåtte tiltak fra foreningen fri vil barn i ytterste konsekvens fratas deres rett til å kjenne sin far eller mor. Med dette blir barna ikke likestilt med andre barn og fratas grunnleggende rettigheter. Vi mener at kirken må stå opp mot planlagt mor og farløshet. Barn trenger å kjenne sitt biologiske opphav for å kunne kjenne og forstå seg selv. Samfunnet bør derfor ha et lovverk som hegner om den vanlige familien. På den måten ivaretar man barnets rett til å kjenne sitt opphav så langt det er mulig og få en sunn balanse mellom kjønn og kjennskap til seg selv.

Barn og identitet

Mange tall og statistikker setter ord på et voksende problem med utbrenthet og slitenhet for barn og unge. Prosjektet om å lykkes blir for de fleste et soloprojekt. De må finne ut hvem de er, hva de kan og hva de skal bruke livet sitt til. De fleste erfarer at de er alene om oppgaven. Det er mange grunner til slitenhet og utbrenthet. Men gjør vi det enklere for barn og unge når prosjektet «meg selv» må etableres og defineres uten grenser og rammer for biologi? Leder for NKSS – Norges Kristelige Student – og Skoleungdomslag - Karl Johann Kjøde spør: har vi spurt dem hva de er slitne av? Er det sånn at de fleste egentlig er slitne av å finne seg selv? Prosjektet, «meg», må etableres og defineres. Etter hvert finnes få om ingen rammer for kjønn og identitet. I Sverige er det i flere barnehager ikke lov å kalle barn med personlig pronomen hun eller han. De må kalles hen. Hva gjør dette med et barn? Hvilke forvirringer skaper dette? Finnes det andre måter å hjelpe dem på til å finne ut hvem de er? Hvordan skal de finne ut av hvem de er når sosialkonstruksjonismen forteller dem at sannheten defineres av ordvalg?

Det finnes sterke ideologiske krefter som vil påstå at gutt og jente er sosialt konstruerte grupper og noe man må definere selv. Foreningen FRI arbeider for et kjønns- og seksuelt mangfold der alt er «normalt». Med sitt arbeidsprogram og rosa kompetanse vil de fremme sitt ideologiske syn til alle barn og unge gjennom statlige institusjoner som barnehage og skole. Deres ideologiske ståsted er på sterk kollisjonskurs med bibelens syn på familieverdier, kjønn og etikk.

Begrepene gutt og jente bør romme mer mangfold istedenfor å lage nye kategorier med kjønn. En gutt kan være feminin og fortsatt være en flott gutt. Ei jente kan være maskulin og fortsatt være ei flott jente. Dersom det skal være en kjønnskategori på alle følelser vil vi raskt havne i et ekstremt snevert syn på biologisk gutt og jente. Gutt og jentekategorien romme mer enn nok i seg selv. Det er ingen løsning å skape forvirring omkring kjønn for å bli kjent med sin egen identitet.

Vi trenger trygge menn og kvinner i samfunnet som er kjent med hva det innebærer å være mann og kvinne. Menn og kvinner har på hver sin unike måte særegne oppgaver og kvaliteter. Det mest åpenbare er selvsagt fysikken. Vi bærer ulike genetiske koder som ikke kan byttes ut, selv med hormonkurer eller operasjoner. Gjennom hele historien har menn og kvinner utspilt en viktig harmoni for å drive mennesker, samfunn og verden videre. Vi kjenner styrker og svakheter i dette samspillet gjennom historien. En åpenbar svakhet for samfunnet vil være å viske bort ulikhetene og gjøre menn og kvinner like. Menn og kvinner har kvalitative forskjeller som trengs for å bygge samfunnet. Barn trenger derfor å bli kjent med sine særegne kvaliteter som mann eller kvinne.

Barn skal ha rett til å uttrykke seg selv og mene noe om sin egen seksualitet. Vi må hjelpe dem til å finne ut av dette med et godt rammeverk som er basert på biologi, forskning og kristne verdier. Femininitet og maskulinitet behøver nødvendigvis ikke være knyttet opp mot biologisk kjønn. Vi er selvsagt en blanding av både femininitet og maskulinitet og det finnes store variasjoner mellom oss. Vi ønsker denne variasjonen velkommen innenfor de biologiske kategoriene gutt og jente. På denne måten kan vi trygge dem som gutt og jente.

Barn og veiledning

Det finnes mange ulike ideologiske, psykologiske og pedagogiske modeller for hvordan vi veileder barn og unge. Vi er ikke opptatt av å peke på en fasit, men å være sunt kritisk til alle modeller. Det er kanskje i samspillet mellom flere modeller vi finner best grunnlag for å veilede barna våre.

VI ER FORSKJELLIGE, det er noe gudgitt med at vi er skapt....

Som kirke er vår oppgave å utruste foreldre til å være den beste veileder til barna deres. Vi skal være foreldre og barns beste støttespillere. Det skal være stor grad av åpenhet for undring og spørsmål samtidig som vi peker på bibelens ord til oss i dag med tanke på etikk, levesett og familieverdier. Kirken bør i større grad være kritisk til samfunnets «påståtte fasit» på sannheten. Vi må tørre å veilede barn, unge og familier til å fastholde kirkens tradisjonelle lære i forhold til kjønn og samlivsetikk.

Vi skal gjøre dette med ydmykhet og åpenhet for spørsmål. Hvert enkelt individ har sin egen historie. Det er disse livene og spørsmålene de har i forhold til sin egen selvbevissthet vi må møte med raushet og varme. De vanskelige samtaler trenger tid og trygge relasjoner. Det er ikke fasitsvarene vi skal diktere, men gode prosesser og dialoger.

På den måten kan vi komme oss bort fra debatten som så ofte går på de voksne sine premisser til å faktisk løfte barn og unges spørsmål og undring. Vi skal trygge dem og veilede dem etter beste evne.

til samtale i eldsånd

4 Forholdet mellom ekteskap og samboerskap

I en kultur hvor seksualitet overlates til begjæret og løsrives fra kjærlighet og gjøres til TV – underholdning, er det desto viktigere med alternative stemmer. Vi ønsker å løfte fram det positive med det forpliktende og livslange samlivet, både for den enkelte, spesielt for barn og også for samfunnet som helhet. Vi ønsker å fremme verdier og holdninger som bidrar til varige og gode samliv. Vi vil heie på det som bygger, bærer og bevarer. Vi ser og erkjenner at verdier som trofasthet, overgivelse, utholdenhet, respekt og tilgivelse også finnes i samboerskap. Samtidig ønsker vi å peke på det vi mener er den tryggeste og beste veien.

I 2018 var det 20949 inngåtte ekteskap, mens 9454 par skilte seg. I forhold til inngåtte ekteskap utgjør det 45,5 % (tall fra Statistisk Sentralbyrå). Skilsmisse er en stor belastning for mange mennesker som en, på en eller annen måte, bærer med seg resten av livet. Barn preges av det og mange voksne blir sykemeldt i kortere eller lengre perioder. Vi tror at Guds bud er gode og ikke gitt for å begrense våre liv, men for at vi skal få utfolde oss innenfor trygge og gode rammer. Den kristne tanken om avholdenhet og kyskheter får stadig mindre allmenn tilslutning i samfunnet. Noen vil hevde at slike tanker er skadelige, mens andre synes de er rare og nærmest eksotiske. Mer og mer som de blir minoritetens tankegods, er det viktig ikke å stå med lua i handa og unnskylde seg, men heie på det vi mener best fremmer det gode samliv. Fortsatt sier den norske kirkes biskoper at ekteskapet er den foretrukne samlivsformen og flertallet av biskopene ønsker ikke samboende prester.

Samboerskap

I løpet av de siste 30 – 40 år er samboerskap blitt stadig mer vanlig, også blant kristne. Å ikke bo sammen før en gifter seg blir av enkelte sett på som risikabelt. En må jo teste om en passer sammen før en gifter seg og det er nå blitt det aller mest vanlige. En doktorgradsavhandling fra 2010 fra Folkehelseinstituttet og Universitetet i Oslo (vise henvisning), viser at sannsynligheten for samlivsbrudd er dobbelt så stor for samboere som for gifte. Å «teste ut» på forhånd viser seg dessverre ikke å gi mer stabile samliv. Som kirke ser vi at det blir mer og mer vanlig at mennesker i egne rekker blir samboere. Noen gjør seg refleksjoner på forhånd, mens det for andre er uproblematisk. Å flytte sammen blir det mest naturlige i verden.

Når samboerskapet lykkes enda dårligere enn ekteskapet med å skape varige samliv, er det desto viktigere at vi løfter fram den foretrukne og beste samlivsformen, all den tid vi vet hvor belastende et samlivsbrudd er for enkeltindivid, og da særlig for barn, for familier og samfunn. Ekteskapet er gitt oss som en trygg ramme for noen av det vakreste og mest sårbare vi er og har – vår kjærlighet og seksualitet. De beste rammene både for de to og eventuelle barn. Som kristne er det helt naturlig å verne om denne gode ordningen.

Samboerskap er patriarkalsk

Som kirke bør en advare mot totalt papirløse forhold med tanke på arv og fordeling ved brudd eller død. Med overskriften «Samboerskapet er patriarkalsk» gjør Åste Dokka, i en kommentar i Vårt Land 8. februar 2019, oppmerksom på «farene» ved samboerskap uten kontrakt. Hun skriver at av de 25 % som er samboere er det kun 20 % som har samboerkontrakt. Samboere uten felles barn har ingen arverett. De har ikke felleseie eller rett på hverandres midler. Det viser seg dessverre at kvinnen oftest er den som stiller svakest når dette skjer. I mange tilfeller har kvinnens inntekt gått med til det daglige forbruket og hvis hus/leilighet står på mannen og/eller han har bygd opp en egen virksomhet, har kvinnen juridisk sett ingen del i dette. Da er du overlatt til den andres velvilje og godhet, noe som kan være veldig skjørt når de gode følelsene er blitt vonde. Åste Dokka sier at samboerskap er blitt en patriarkalsk ordning fordi kvinnen ofte står som den tapende part ved brudd eller død. Med ekteskapsloven er en sikret en trygg juridisk ramme som sier hvordan det skal fordeles.

Hva sier Bibelen om samliv?

Fra Bibelens første sider ligger to bilder til grunn for forståelse av samlivet mellom mann og kvinne: Gud skaper mennesket i sitt bilde, når han skaper dem til mann (eg. hankjønn) og kvinne (eg. hunkjønn) (1.Mos 1,27). Det dannes en ny enhet når mann og kvinne forlater foreldre, holder fast på hverandre og blir en kropp (1.Mos 2,24). Denne enheten forstås som et brudd og en nyetablering og omtales som ekteskap ved senere tekster. I Matt 19,4-5 tar Jesus fram disse bildene: «Har dere ikke lest at skaperen fra begynnelsen av skapte dem som mann og kvinne, og sa: 'Derfor skal mannen forlate sin far og mor og holde fast ved sin kvinne, og de to skal være èn kropp.' Så er de ikke lenger to; de er èn kropp.» og Jesus legger til «det som Gud har sammenføyd, skal mennesker ikke skille». Når denne sammenføyingen av ulike grunner, er det et ekteskapsbrudd.

Seksualitet er en Guds gave til menneskene, og skal nytes i forpliktende forhold. I tillegg til forplantningen gir seksualiteten rom for nytelse og glede. Den gleden og beruselsen seksualiteten kan gi i ekteskapet, skrives det om i Ordspr 5, 18-19 og forpliktelsen til å gi seg kroppslig hen til sin ektefelle (1.Kor 7,3-4). Høysangen beskriver seksualitetens lidenskapelighet og sensualitet mellom to som elsker hverandre. (Eks kap 7,1-13 og 8,6-7). Å bli en kropp ved samleie, forbeholdes i følge 1 Mos 2,24 og Matt 19,5 mann og kvinne i en ektepakt, et ekteskap. Forhold utenfor dette omtales som hor. I Matt 5,27 gjengir Jesus det sjette bud: Du skal ikke bryte ekteskapet. Den greske grunnteksten bruker to forskjellige ord for å betegne brudd på Guds bud på det seksuelle området; ekteskapsbrudd og hor. Ordet hor brukes i NT om «alle seksuelle forhold før og utenfor ekteskapet.» (Sitat fra fotnoten til Matt 5,27 i Bibelselskapets Bibeloversettelse fra 1985). Jesus er radikal i sin undervisning når han sier at begjæret er ekteskapsbrudd også når det kun skjer i tankene (Matt 5,28). Paulus ber om at ekteskapet skal bli holdt i ære av alle, og at ektesengen skal bevares ren (Hebr 13,4-6)

Det brukes gjennom Bibelen bilder fra ekteskapet på forholdet mellom Gud og hans folk. Jesus er brudgommen og menigheten hans brud som han tar til ekte, (Jes 62,4-5 Åp 19,7-8). I Ezekiel 16,8 inngår Gud en pakt med Jerusalem og i Jes 54,5 omtales Gud som Israels ektemann.

Notatet videre støtter seg i stor grad på artikkelen «Hva sier Bibelen om samboerskap og ekteskap» som avdøde professor Hans Kvalbein skrev i Vårt Land i 1993.

Kvalbein sier at ut fra kristen tro er det Bibelen som gir de grunnleggende normer for vårt liv som mennesker. Så er spørsmålet om den har noe å si oss om samliv og ekteskap som er forpliktende i dag?

Vi er ikke forpliktet på alt det det gamle testamentet sier om dette, slik som at en bror har plikt til å gifte seg med sin brors enke, dersom de var barnløse eller forbud mot ekteskap blant beslektede langt utover det vi anser som nødvendig i dag. Vi avviser også flerkoneri som vi finner mange eksempler på i GT.

Når det er sagt, har Bibelen tekster som taler klart om ekteskapet som en gudgitt ordning og at det er innenfor denne rammen seksuallivet har sin plass. (Paulus sier i 1. kor 7,9 «Men dersom de ikke kan være avholdende, må de gifte seg. For det er bedre å gifte seg enn å brenne av begjær.»)

Bibelen forstår ekteskapet som et samliv mellom mann og kvinne innenfor en juridisk forpliktende ramme og sosialt akseptert avtale. På spørsmål om ekteskapet er innstiftet av Gud svarer både jødedommen og kristendommen et entydig ja. Ordene i 1. Mos 2,24 kan sies å gjelde som ekteskaps «innstiftelsesord»: 24 Derfor skal mannen forlate sin far og sin mor og holde fast ved sin kvinne, og de to skal være èn kropp.

Dette er noe annet og mer enn å flytte sammen i et samboerskap. I rammen av det gamle testamentet forlot kvinnen sin familie og skulle leve med mannens storfamilie som ramme. Mannen forlot ikke nødvendigvis farshuset, men foreldrebindingen skulle nå erstattes av en ny binding til ektefellen. Samlivet skulle skje i en sosialt akseptert og forpliktende ramme. Det skjer en ny familiedannelse med storfamilien og stammen som ramme. Seksualitet, ekteskap, familie og samfunn må ses i sammenheng med hverandre.

Jesus gjentar ordene i 1. Mos 2.24 i sin samtale med fariseerne om skilsmisse, Matt 19.3-9. Vi leser at han innskjerper de «lettelsene» som Moses har gitt for de harde hjerters skyld. Hos Jesus starter ekteskapsbruddet allerede på tankeplanet, Matt 5.27 ff. Samlivet hører hjemme i et livslangt fellesskap og kan ikke bare være en privatsak. Kvalbein slår fast at «en ren privatisering av samlivet til noe som bare angår de to, er i strid med Bibelen» «...både Jesus og Paulus, Ef 5.25-33), tydeliggjør den omfattende forpliktelsen og den gode og gudgitte ramme, som samlivet mellom mann og kvinne hører hjemme i.»

Så er det viktig å si at vi i dag ikke har den samme familieforståelsen som i GT, der mannen alene var bærer av ekteskapsinstitusjonen og kvinnen langt på vei kunne betraktes som hans eiendom. Paulus vektlegger den gjensidige avhengigheten og forpliktelsen, 1. kor 7.2 – 4 og framhever en annen forståelse av kjønnsrollene, Gal 3.28.

Ut fra 1. Tess 4.3-5 forklarer Kvalbein at «helligheten» viser til Gud. Seksuallivet skal utfoldes etter Skaperes vilje, sier han. «Æren» gjelder våre medmennesker, og han gjentar at samlivet skal skje i en sosialt akseptert ramme. «Paulus' formaning viser at den 'strenge' seksualmoral allerede den gang var et kjennetegn på den kristne kirke». Å bli kristen kalte til et oppgjør og nytt liv også på dette området, en motkultur.

Kvalbein sier at vi må fastholde ekteskapet som en gudgitt ordning og la oss forplikte på det sjette bud. Vi må ikke la oss forplikte av alle de konkrete ordninger Bibelen gjenspeiler, men holde fast på og «ta på alvor at seksualliv og ekteskap i Bibelen alltid sees i en større sammenheng. Det er et vern om familien og den oppvoksende slekt». At to mennesker flytter sammen har vidtrekkende konsekvenser. Det angår deres familier, venner, skole og arbeidsplass, ja, hele deres sosiale nettverk.

I 1993 slår Kvalbein tydelig fast: «Ut fra Bibelen bør ikke kirken nøle med å kalle samboerskap for synd» Så legger han til at samboerne ikke skal bære skylden alene, men at vi alle bærer et ansvar for samfunnsutviklingen hvor samboerskap og skilsmisser har fått blomstre. Samtidig sier han at: «Vårt liv skal leves i lyset fra Guds gode vilje. Og da kan ikke samboerskap aksepteres som en uskyldig «gråsoner»»

Vi vil neppe formulere oss på samme måte i dag, mer enn 25 år senere, men vi kan likevel la disse klare ordene fra Kvalbein utfordre oss og la dem bli gjenstand for diskusjon og samtale om hvorfor vi eventuelt ser det annerledes i dag.

Tilgivelsen

Kvalbein tydeliggjør også tilgivelsen og sier at den har ingen grenser, når bare synden bekjennes. For oss som kirke er utfordringen å ikke legge stein til byrden, samtidig som vi løfter fram Guds gode ordning for samlivet. Hovedpoenget med Guds bud og vilje er ikke å definere hva som er synd, men å skape best mulige rammer for oss mennesker, i dette tilfellet for samlivet mellom mann og kvinne og deres eventuelle barn.

Spørsmål:

Har vi ny innsikt som annullerer Kvalbeins forståelse av Bibelen på dette området?

Skal vi være så tydelige?

Er samboerskapet det nye ekteskapet? Er vi kommet dit at vi vil anbefale å omdefinere ekteskapsforståelsen til også å gjelde kontraktsfestede samboerskap? Det juridiske er ivaretatt, men fortsatt er det i stor grad en privatsak uten vigsel og vitner.